

نامه های رسیده

فاضل ارجمند و پر حوصله، حضرت آقای دکتر ایرانی

مدیر محترم مرکز پژوهشی میراث مکتوب

مقالتی در خصوص کتاب علی نامه در باب نقد و بررسی آن کتاب و تحسین نظرات آقای دکتر شفیعی کدکنی، دوست دانشمند و بسیار دان هوشمند و پرکارمان، خاص استنتاج عالمانه ایشان در خصوص کشتن عبیدالله بن عمر هرمرزان ایرانی و بهمن (گویا برادرش) را و برآشفتن حضرت علی (ع) و اینکه آن حضرت به همسر عبیدالله فرموده اند مرا بر عبیدالله حقی است چه هرمرزان از خاندان من بوده است و اینکه هرمرزان در «سرای حسین» یعنی حسین بن علی (ع) کشته شده و این قرینه ای بر صحت روایات آنکه شهربانو دختر یزدگرد آخرین پادشاه ساسانی همسر حسین بن علی (ع) بوده است که بنا بر روایات سینه به سینه شاید غیر موثق در آخرین جنگ اعراب با ایرانیان اسیر شده و به همسری حضرت سیدالشهداء در آمده و مادر حضرت علی بن الحسین امام زین العابدین حضرت سجاد (ع) بوده است. و اینکه هرمرزان و بهمن برادرش (بنا بر استنتاج آقای دکتر شفیعی از علی نامه) بر سجاده نماز به دست عبیدالله بن عمر، فرزند خلیفه، کشته شده اند.

و شک و تردیدهای دیگر و صحت و سقم بسیاری از روایات کهن در نزد شیعیان دوازده امامی اکنون با انتشار مجله باستان شناسی و تاریخ، نشریه مرکز نشر دانشگاهی در سال بیست و چهارم، شماره دوم، بهار و تابستان ۱۳۸۹ (شماره پیاپی ۴۸ تاریخ انتشار خرداد ۱۳۹۰)، مقاله «از خسرو دوم تا یزدگرد

سوم» از کتاب شکوفایی و فروپاشی شاهنشاهی ساسانیان، تألیف تورج دریائی، که ترجمه این مقاله را که آخرین فصل آن کتاب است خانم شهرناز اعتمادی به دست داده و در مجله چاپ شده است ابهامات دیگری بر ابهامات و روایات موثق و ناموثق پیشین می افزاید. در صفحه ۶۳ این مجله آمده است: «... با رهبری عمر خوزستان در ۶۴۲ میلادی و در همان سال نهاوند فتح شد. اقدامات یکی از سرداران ساسانی به نام هرمرزان در این عملیات معروف است. او مرزبان خوزستان بود و در جنگ قادسیه فرماندهی جناح راست سپاه ساسانی را بر عهده داشت. هرمرزان سپاه خود را تجدید سازمان کرد و در هلوله جنگید [ظاهراً باید جلولا درست باشد]. سپس، در حالی که بسیاری از سربازانش را مسلمانان عرب کشته بودند، از آن منطقه گریخت تا دستگیر نشود. بالاخره در ۶۲۴ میلادی تسلیم شد. او را به مدینه بردند ولی ابتدا او به اسلام نگر وید. در مدینه که بود در خصوص تغییرات مالی و سازمانی حکومت توصیه هایی به خلیفه عمر کرد. کمی بعد با زنی از خانواده علی بن ابیطالب ازدواج کرد و پس از کشته شدن خلیفه عمر به توطئه برای قتل او متهم شد و به دست عبیدالله فرزند عمر کشته شد.

در پی نوشت مقاله (حاشیه) به شماره ۴۳ این مطلب از مرحوم شهبازی نقل شده است [من این مطلب را در نوشته های مرحوم شهبازی نخوانده ام یا غفلت کرده ام و نخوانده ام و اکنون از صحت و سقم خبر آن هم از قلم مرحوم

نبردی طولانی به مدت چندین روز رخ داد. مردان شاه کشته شد و مسلمانان پیروز شدند، آیا بهمن مذکور در علی نامه همان مردان شاه فرزند هرمزان نیست که در مدینه در خانه امام حسین (ع) بر سر سجاده نماز با خود هرمزان به دست عبیدالله بن عمر کشته شده است؟ [این نکته را بنویسم که من بنده حقیر کتاب آقای دریائی را نه کلاً ولی بیشتر مطالب آن را ترجمه و مأخوذ از کتب فرنگی می دانم و به صحت آنها اعتقاد کافی و وافی ندارم. و متأسفانه آقای دریائی منابع و مأخذ خود را هم به طور دقیق ذکر نکرده است.]

۴. اینکه حضرت علی (ع) فرموده اند: «مرا بر عبیدالله حقی است» از برای آن نبوده است که بنا بر کتاب آقای دریائی هرمزان با زنی از خاندان علی ازدواج کرده است؟ و آیا شهربانو (که یادبود مدفنش در تپه های شهرری تهران هنوز هم زیانزد است و زیارتگاه شیعیان و ایرانیان است)، همان هرمزان نیست. اکنون بر عهده آقای دکتر شفیعی کدکنی است که به همه این ابهامات و ابهامات مقدر دیگر پاسخ دهند و مردمان کم سواد و نادانی چون مرا از شک و تردید برهانند.

ارادتمند احمد اقتداری

شهبازی اطمینان ندارم. خوب است حضرت استاد شفیعی در این خصوص تحقیق دقیق بفرمایند و ما را بیابان کنند که سعیشان مشکور است.]

اما با توجه به آنچه قبلاً در مقاله ای که پیش از این تقدیم کرده ام نوشته ام، سوالات و ابهامات دیگری با خواندن این مقاله به ذهن می رسد و باز خوب است آقای دکتر شفیعی کدکنی دوباره نسخه اصل علی نامه را ببیند و استنباط علمی موشکافانه خود را بنویسند و برای چاپ به شما بسپارند:

۱. هرمزان حاکم شوشتر (خوزستان) بوده و در خوزستان بوسیله سردار عرب، براء بن مالک، اسیر شده و او را به مدینه برده اند و در مدینه مسلمان شده است. هنوز در شوشتر مسجدی به نام «مسجد براء بن مالک» وجود دارد که فاتح شوشتر بوده است. آیا این روایات متعدد درست نیست؟

۲. هرمزان ایرانی مشاور محمد خلیفه دوم نبوده است و آنکه مشاور حکومت عمر، خلیفه دوم، بوده است و در امور مالیاتی و خراج و امور مالی عمر را راهنمایی می کرده است حضرت علی بن ابیطالب (ع) بوده است نه هرمزان.

۳. آیا بنا بر این جمله مقاله کتاب آقای دریائی: «... از این جنگ ها تنها نبرد نهاوند که در سال ۶۴۲ میلادی رخ داد اهمیت دارد که در آن به رهبری مردان شاه فرزند هرمزان

به نام خداوند جان و خرد

سرور دانشور و ادب‌گستر، حضرت آقای دکتر ایرانی؛

با درود و ارادت و احترام بی‌کران

ضمن اعلام وصول شماره ۴۵ مجله ارزشمند و پربار گزارش میراث و سپاس فراوان از لطف و بنده‌پروری همیشگی آن جناب، دو نکته به عرض عالی رسانده می‌شود:

۱. در ص ۳۵ شماره ۴۵ گزارش میراث موضوعی با نام «بررسی تاریخی غزل- مثنوی‌های فارسی از قرن هفتم به بعد» به عنوان طرح پژوهشی پیشنهاد شده است. برای آگاهی حضرت عالی عرض می‌شود که پیش‌تر کتابی در همین زمینه و موضوع چاپ شده که مشخصات آن چنین است: فراهنجاری در مثنوی‌سرایی (بررسی قالب غزل مثنوی در ادب فارسی)، یوسف علی‌نژاد، تهران، انتشارات هنر رسانه‌ای اردیبهشت، چاپ اول، ۱۳۸۸، ۱۹۹ ص. در این کتاب قالب غزل-مثنوی از ورقه و گلشاه عیوقی تا دوره معاصر (اشعار آقایان علی معلم، سهیل محمودی، محمد کاظم کاظمی، محمد اکرامی و بهروز یاسمی) بررسی شده است. برای جلوگیری از تکرار و دوباره کاری، تقاضا می‌شود لطفاً در صورت صلاحدید موضوع را در شماره بعدی نشریه اعلام فرمایید.

۲. مقاله مختصری با نام «ملاحظات درباره کتاب‌شناسی فردوسی و شاهنامه» در معرفی و بررسی کتاب شادروان حضرت استاد ایرج افشار در حال تدوین و تحریر است که به‌زودی به حضور ارجمند تقدیم خواهد شد تا در صورت تأیید در گزارش میراث منتشر شود.

از الطاف و عنایات بزرگوارانه حضرت عالی در حق این کمترین همواره سپاسگزارم.

با تقدیم ادب و تجدید مرتب احترام و سپاس

ارومیه — سجاد آیدنلو

